

TALEPAPIR

Det talte ord gælder

Sundheds- og ældreministerens tale til samråd AO og AP om rygnings udbredelse 27. september 2016

Først vil jeg gerne sige tak for invitationen til dette samråd om rygning.

Jeg vil tillade mig at svare på samrådsspørgsmålene samlet.

- Først vil jeg sige lidt om status på rygnings udbredelse i Danmark, efterfølgende lidt om hvilken indvirkning rygning har på den sociale ulighed, og til sidst vil jeg redegøre for regeringens initiativer på tobaksområdet.

Rygning er en af de mest sundhedsskadelige livstilsfaktorer.

- Rygning er for eksempel den livstilsfaktor, der er skyld i flest kræfttilfælde, og næsten hver fjerde dødsfald i Danmark kan relateres til rygning.

- Rygeres levetid er desuden markant kortere end ikke-rygeres.
- Undersøgelser viser, at personer, der er smårygere - defineret som personer ryger under 15 cigaretter om dagen - i gennemsnit lever 5 år kortere end personer, der aldrig har røget.

***

Det fremgår af undersøgelsen "Danskernes rygevaner 2015", at andelen af rygere i Danmark – det vil sige både dagligrygere og lejlighedsrygere - ligger på ca. 22 procent i 2015.

- Andelen af dagligrygere alene ligger på ca. 17 procent i 2015.
- Andelene har været nogenlunde uændret siden 2011.
- Stagnationen kommer efter flere årtier med konstant fald – fra at knap 60 procent af befolkningen var rygere i 1953.

- En del af dagligrygerne er storrygere, defineret som personer der ryger mere end 15 cigaretter om dagen.
- Andelen af befolkningen, som var storrygere i 2015, udgjorde ca. 7 procent.

***

Sundhedsstyrelsen offentliggjorde fra et par uger siden – den 12. september 2016 - en risikofaktorrapport.

- Rapporten beskriver betydningen af forskellige risikofaktorerens betydning for folkesundheden.

I rapporten finder man mange tabeller med svar på alverdens spørgsmål.

- F.eks. beskrives den øgede risiko for hospitalsbesøg og skadestuebesøg for eksrygere og rygere.

Tallene i rapporten er mange, og jeg vil her blot nævne nogle af de tal, som jeg håber, er dem, spørgeren er interesseret i.

- Hvis man vil vide mere, kan jeg kun opfordre til at læse rapporten.

Rapporten giver blandt andet svar på spørgsmålet "Hvor mange ekstra dødsfald ses der blandt personer, som ryger i forhold til personer, som ikke ryger?".

Det fremgår af rapporten, at det højeste antal ekstra dødsfald blandt eksrygere og rygere ses blandt personer med grundskoleuddannelse eller en kort uddannelse.

- Hvis andelen af eksrygere og rygere i hele befolkningen var den samme som i gruppen af personer med mellemlang og lang uddannelse, ville der årligt være 1.682 færre dødsfald blandt mænd og 710 færre dødsfald blandt kvinder.

- Den sociale ulighed på tobaksområdet er således kendetegnet ved, at andelen af ekstra dødsfald stiger med faldende uddannelsesniveau.

I forhold til leveår fremgår det af rapporten:

- at mænd, som er eksrygere i gennemsnit lever 2,8 år kortere end mænd, som aldrig ryger,
- smårygere i gennemsnit lever 6,1 år kortere end mænd, som aldrig ryger,
- og at storrygere i gennemsnit lever 11,0 år kortere end mænd, som aldrig ryger.

Det fremgår ligeledes:

- at kvinder, som er eksrygere, lever i gennemsnit 2,6 år kortere end kvinder, som aldrig ryger,
- at kvinder, som er smårygere, lever i gennemsnit 6,1 år kortere end kvinder, som aldrig ryger,

- og at kvinder som er storrygere, lever i gennemsnit 10,1 år kortere end kvinder, som aldrig ryger.

De ekstra dødsfald blandt eksrygere og rygere giver et tab i befolkningens middellevetid på fire år og fire måneder for mænd og tre år og to måneder for kvinder.

- Hvis middellevetiden og tabte leveår blandt eksrygere og rygere justeres for BMI, fysisk inaktivitet og alkohol, ses et tab i befolkningens middellevetid på tre år og seks måneder for mænd og tre år og en måned for kvinder.

I forhold til den sociale ulighed konkluderer rapporten, at den sociale ulighed for hele gruppen af storrygere, smårygere og eksrygere er relativt beskeden.

- Men der er generelt meget stor forskel på, hvordan de tre grupper bidrager til den sociale ulighed.

Rapporten konkluderer følgende:

- Eksrygerne trækker ofte i modsat retning - altså mod omvendt social ulighed. Det betyder, at der blandt eksrygere ikke ses social ulighed.
- Den sociale ulighed for smårygerne er beskednen, og endelig er den sociale ulighed for storrygerne meget høj.

Rapporten forholder sig ikke til rygningens betydning for antal raske leveår og levetid for danskere med forskellige indkomstniveauer.

- Men jeg synes, at tallene omkring uddannelsesniveau giver et godt billede af den sociale ulighed på tobaksområdet.

***

Vi har – som spørgeren er bekendt med - allerede taget nogle konkrete initiativer på tobaksområdet.

Før sommerferien vedtog et bredt flertal i folketinget en lov om tobaksvarer og en ny lov om elektroniske cigaretter, som begge stiller en lang række nye krav til, hvordan produkterne kan markedsføres her i landet.

- Den nye lovgivning indeholder bl.a. skærpede krav til, hvordan tobaksvarer må se ud.
- De nye sundhedsadvarsler er markant større end tidligere.
  - Og det vil ikke være lovligt at sælge tobaksvarer, hvis pakningerne indeholder elementer, som opfordrer til brug af produktet, eller som kan give et fejlagtigt indtryk af produktets sundhedsmæssige virkning eller risici.

Desuden vil cigaretpakkerne indeholde Stopliniens telefonnummer og hjemmesideadresse.

- Herudover er kendetegnende aromaer i cigaretter som f.eks. jordbærsmag blevet gjort ulovlige.

Som nævnt er andelen af rygere i Danmark stagneret de sidste 5 år.

Det er naturligvis ikke en udvikling, som vi kan være tilfredse med og noget, vi skal forsøge at gøre noget ved.

Og regeringens mål er klart:

- Børn og unge og rygning hører ikke sammen.
- Med Kræftplan IV har vi derfor sat en ambitiøs national målsætning om, at vi i 2030 skal have den første røgfri generation.
- Det vil sige, at de børn, der fødes i dag, holder sig fra rygning, så ingen børn og unge ryger i 2030.

Det er en målsætning, vi deler med blandt andre Kræftens Bekæmpelse.

- Det er hensigten, at målsætningen skal virke som løftestang for forebyggelsesarbejdet i de kommende år, herunder kommunernes indsats på området.
- Regeringen vil løbende komme med initiativer, der skal hjælpe med at nå målsætningen om en røgfri generation, og regeringen har allerede taget en god håndfuld konkrete initiativer i Kræftplan IV.

***

Jeg ser som sagt meget gerne, at andelen af rygere igen begynder at falde.

- Og jeg synes, at det vigtigste i den forbindelse er:
  - Dels, at de rygere, som gerne vil kvitte smøgerne, nemt kan få hjælp og støtte i forbindelse med deres rygestop.
  - Og dels - som sagt - at børn og unge ikke begynder med at ryge.

- Det er derfor også disse to områder, som er i fokus i Kræftplan IV.

Mange danskere vil gerne holde op med at ryge, og det skal vi hjælpe dem med.

- 62 % af dem, der ryger, vil gerne holde op med at ryge.
- Og hele 74 % af dem, der ryger eller tidligere har røget, ville ikke ryge, hvis de skulle leve deres liv om.

Mange rygere har dog meget svært ved at holde op med at ryge, og vi ved, at en stor andel af de dagligrygere, der ønsker at stoppe, efterspørger støtte og hjælp til deres rygestop.

Forskning viser, at højst 4 procent, som formår at gennemføre et succesfuldt rygestop, har succes uden brug af hjælpemidler, mens 20-30 procent har succes ved brug af både rådgivning og rygestopmedicin.

- Forskning viser også, at chancen for at blive røgfri er op til 5 gange større, hvis man får hjælp til sit rygestop.

Det skal være nemt at få hjælp og støtte i forbindelse med et rygestop, og det mener jeg også, at det er i dag.

- Man kan få støtte til rygestop både i kommunerne, som er ansvarlige for den borgerrettede forebyggelse, og gennem Stoplinien.
- Stopliniens kontaktinformationer vil som sagt fremadrettet blive gjort mere synlige, da der på de nye cigaretpakker, som er ved at blive udrullet på markedet, vil være påført Stopliniens telefonnummer og hjemmesideadresse.
- Sundhedsstyrelsen har desuden udgivet en forebyggelsespakke om tobak med faglige anbefalinger, som kan hjælpe kommunerne i arbejdet med tobaksforebyggelse.

Samtidig løber den såkaldte storrygerpulje fra 2014 fortsat frem til udgangen af 2017.

- Med puljen er der afsat 42 mio. kr. i perioden 2015-2017.
- I dette regi er der flere helt konkrete initiativer i gang, der skal hjælpe den gruppe af borgere, som gerne vil stoppe med at ryge, men som ikke har haft held til det endnu.
- Puljen indeholder bl.a. 27,5 mio. kroner til, at kommunerne kan indgå samarbejder med sygehuse og praktiserende læger, der skal sikre hurtig og smidig opsporing og henvisning af storrygere, der gerne vil holde op med at ryge.

Kommunerne, der deltager i projektet, har også mulighed for at finansiere rygestopprodukter til de rygere, der ønsker det, og hvor det vurderes relevant.

Der er således allerede mange tiltag på tobaksområdet, der har til formål at hjælpe de rygere, som ønsker at holde op med at ryge.

- Herudover foreslår regeringen i Kræftplan IV at afsætte i alt 30 mio. kr. i 2017-2019 dels til rygestopmedicin til deltagere på kommunerens rygestoptilbud målrettet særlige grupper og dels til tilbud om hjælp til rygestop til kræftpatienter.

Men vi skal naturligvis løbende overveje behovet for yderligere indsatser.

- Og jeg er bestemt åben for, at det kan være nødvendigt med nye tiltag for at begrænse rygningen i Danmark.

***

I forhold til at børn og unge ikke skal begynde med at ryge, så har jeg allerede nævnt den overordnede ramme, som er regeringens målsætning om en røgfri generation.

- Inden for denne ramme vil regeringen komme med en række initiativer:

- Regeringen vil bl.a. søge Folketingets opbakning til at ændre rygeloven, så elever på erhvervsskoler – *i lighed med elever i fx gymnasiet* – ikke må ryge på skolens område.
- Det håber jeg, at partierne i Folketinget vil være med til.

I dag ryger ca. 12 procent af gymnasieeleverne dagligt, mens det tilsvarende tal for eleverne på erhvervsskolerne er ca. 37 procent.

- Det bør vi gøre noget ved.

Herudover ønsker vi også at drøfte røgfri skoletid med Folketingets partier i forhold til alle skoler og uddannelsessteder, hvor der er unge under 18 år.

- Jeg ønsker, at vi sender et tydeligt signal om, at rygning ikke skal være en del af børn og unges skoleliv.

Samtidig ønsker vi at indgå partnerskaber med erhvervslivet med fokus på, at der ikke bliver solgt tobak og alkohol til børn og unge.

- For selvom det er ulovligt at sælge tobak til mindreårige - og bøderne i 2012 blev sat kraftligt i vejret - så er der desværre fortsat butikker, som ser stort på lovgivningen og sælger cigaretter og anden tobak til børn og unge under 18 år.

Der er behov for fælles ansvar til at sikre en mere effektiv håndhævelse!

Regeringen ønsker herudover, at der bliver igangsat en kampagne mod rygning særligt målrettet børn og unge på de medier, som de unge benytter.

- Og at en del af Sundhedsfremmepuljen vil blive øremærket initiativer, der kan begrænse rygning blandt unge.

- Initiativerne skal bl.a. have fokus på test af nye og innovative løsninger i forhold til at få børn og unge til ikke at begynde med at ryge eller til at stoppe med at ryge.

Det er mit håb, at civilsamfundet, den private sektor, kommunerne og regionerne vil hjælpe til med at nå målsætningen om en røgfri generation.

- For at skabe en røgfri generation kræver nemlig, at alle bidrager, samt at nye veje prøves.

Og ligeledes håber jeg, at mange - eller alle - Folketingets partier vil støtte op om regeringens målsætning samt de initiativer, som regeringen vil igangsætte.

Tak for ordet.